

Ситни прилози

ЦРНОГОРСКА НАРОДНА НОШЊА СРЕДИНОМ XIX ВИЈЕКА

До српских новина и часописа из прве половине и средине прошлога вијека тешко се долазило и прије овога рата (послије спаљивања Народне библиотеке у Београду, у априлу 1941, то је скоро постало немогуће). Да би се у томе погледу олакшало, Душан Вуксан и потписани имали су намјеру, да у цетињским Записима повремено објављују све важније старе чланке о Црној Гори и Црногорцима до којих могу доћи. Тако је у Записима од 1935 до априла 1941 године објављен приличан број чланака, који могу доста користити проучавању прошлости Црне Горе.

Душан Вуксан је објавио два чланка Венијамина Бороцког, јеромонаха и економа манастира беочинског. Један је под насловом »Цркве и школе у Црној Гори« (Записи књ. XXI, стр. 348—352), а други »Начин живота у Црној Гори« (Записи књ. XXIII, стр. 225—227). Оба чланка Бороцки је објавио у »Србском народном листу« за 1845 годину.

Ја сам из београдског листа Подунавка (Број 32 од 9 августа 1846 године, стр. 115—116) исписао текст чланка »Ношја Црногораца«, који је написао поменути Венијамин Бороцки. Мислим да тај чланак није без интереса, па га и објављујем у Историским записима. Немам података о животу Бороцкога и нијесам могао потврдити, је ли Бороцки долазио у Црну Гору, али прије вјерујем да је овај опис Бороцки дао по неким подацима из стране литературе. Текст Бороцкога оставио сам без икаквих исправака, само сам га транскрибовао.

Р. Ј. Д.

НОШАЈ ЦРНОГОРАЦА

Ношај Црногораца представља једну узску, до колена допирајућу хаљину с узским рукавима, од сами собом справљене грубе, беле чоје; при првом погледу мислило би се, да је за закопчавање справљена; но то није, а и било би невозможно; јер је обично узска; потом доста дугачке до колена спадајуће чакшире, које се на Аустријским границама од просте, плаветне получоје, која се тамо раша зове, и у Рагузи фабрицира се, а у Црној Гори од беле још грубије материје (од прилике као неуређениј грубиј флањел) спраљасе. От колена до чланкова, покрива ногу један род камаша (доколенице) од чоје хаљине. Те се под коленима свежу, и састраг с копчама једном до друге закопчају. На ногама носе они кратке, једва до доколенице допирајуће беле чарапе од овчије вуне, а преко тиј опанке, које су из овчије или козије коже изрезани и усукани каиши наопутате, и тиме на ногама свезане. Главу покрива једна црвеночојана до горе обвезана капа, које обвез док је нов, с црним тафетом или капефосом с поља постављен је, а касније, кад је она изношена, и постава тога обвеза подерана, она се без тога носи, и тада сасвим црвена изгледа. Између обвезе и капе обичествују новце и друге мале ствари хранити; у рату се она такође у наоколо с фишеци напуни, да лакше те при руци имају. Около капе носе многи бојадисана сукненца (Tüchlein), која су код млади и доброимући људиј често од свиле, и та около капе умотана тој изглед једног малог турбана дају. Кошуље код Црногораца јесу вообште у употребленију, редки су, кои такове носе; многи немају никакови, и кои носе, по већој части имају само једну, морају дакле, кад они ту по једној недељи у прање даду, без кошуље ићи. Многи носе под хаљином, један чојаниј по већој части црвениј пруслук, које једно преко другог пребаце, и преко хаљине носе доброимући још и једну чојану по већој части црвену или зелену кабаницу без рукава. Како пруслук тако и кабаница јесу од веома лепе чоје, и не редко са златним портом и гајтанима обшити, а кабаница је и са сребрнима и позлаћенима дугметима и копчама снабдевена. Над хаљином около греслиј (Lenden) носе они по већој части један црвен од овчије вуне појас, и преко тога сапред једну свеску (Schärpe), гди један пиштољ и један ханџар метну. Осим пиштоља и ханџара принадежи ко обичном вооружанију Црногорца и једна дугачка пушка. Лепа и добра оружија јесу једне једите

ствари, на којима Црногорац велику важност полаже, и у чему он своје украшеније тражи. Но и има код тог народа управ оружија која украшенија достојна су. Виде се често код најпростије одевеног човека с најлепшим сребром уложени и с тим најхудожественије оковати пиштољи, кои се због њихове сјајности леденице зову. Исто тако видити је у Црној Гори најлепше дамасцирате пушке са сребрним цевима, а и са сребром оковати ханцара. Највећу част тиј драгоцене оружија јесу Црногорци у своим разним биткама од Турака задобили. На свезки каиша, или обичније на једном особитом каишу, висе два мала са цином обложена патронташа, и покрај тога још један мали цеп, у ком новце и друге мале ствари сохрањавају; даље носе они на себи једну зетлинову кутију (Selbüchse), за оружија ко сохрањенију против рђе од времена до времена мазати моћи; једно оцило, које је тако направљено, да оно одврнуто за запаленије употребити се може. Сврху тога носи Црногорац у земаљском језику зовому струку, без које ни један корак не иде. При лепом времену носи он ту преко рамена; при рђавом времену заклања он себе и своја оружија том у толико, у колико је можно од кише, при ноћи јест она његова постеља. — То је ношиво Црногораца, како у лето, тако и у зиму; врат је у свако доба отворен и непокривен; код оних, кои никековог пруслука немају, такође и прси. Код оних, кои никакви свезкиј немају, него само пиштоље и ханцаре у појасима или патронташима носе, види се и гол трбу од појаса до чакшира. — Бркове носи свакиј Црногорац, а браду и половину косе на глави обкружено брију. Ништа мање небрију се они у определена времена, него или само пред једним великим празником, кад је брада већ доста прилично нарастла или вообште кад прилика пода обријатице, коју услугу взаимно или из угодности чини. Вообште није дело Црногорца лепим бити хотети, већ напротив такво би намреније било презрено и изсмејано.

V. БОРОЦКИЈ

БРАНИОЦИ МАНАСТИРА ОСТРОГА 1852—3 ГОДИНЕ

Душан Вуксан је још 1935 године покушао, да изради сигуран списак учесника у славној одбрани манастира Острога за вријеме познатих »девет крвавих дана«, то јест од 30 децембра 1852 до 8 јануара 1853 године. Ту је Вуксан изнио и ток одбране манастира и све спискове бранилаца манастира до којих је могао доћи. Но ипак није могао дати дефинитиван и поуздан списак свих учесника у одбрани Острога, ма да је имао у рукама неколико спискова (З а п и с и к њ, XIV, стр. 129—140).

Прегледајући документа Цетињског архива ја сам нашао податке за два учесника у поменутој одбрани Острога, који нијесу поменути у Вуксановим списковима, па их нема ни у народ-